

Dr. James Dobson

COPILUL ÎNDĂRĂTNIC

- de la naștere la adolescență -

Această carte este dedicată, cu multă afecțiune, mamei mele, care a fost binecuvântată cu un simț deosebit al înțelegerii copiilor. A înțeles, mai mult intuitiv, sarcina disciplinării și m-a învățat multe dintre principiile care se vor regăsi în paginile ce urmează. Și, desigur, s-a achitat de o sarcină incredibilă: aceea de a mă crește pe mine. Dar, de un timp oarecare, o întrebare tulburătoare a început să mă agaseze: De ce neînfricata mea mamă a devenit așa de îngăduitoare și de lesne de înduplecat, în postura de bunică?

CUPRINS

	<i>Cuvânt înainte</i>	9
UNU	Voința încăpățânată	15
DOI	Mamele ne împărtășesc poveștile lor	31
TREI	De ce sunt așa cum sunt	59
PATRU	Modelarea voinței	79
CINCI	Să protejăm spiritul	99
ȘASE	Greșeala cea mai frecventă	113
ȘAPTE	Adaptarea disciplinei la nevoile copiilor	131
OPT	Pedeapsa corporală și copilul	163
NOUĂ	Frații nervoși și surorile ursuze	191
ZECE	Adolescentul îndărătnic	207
UNSPREZECE	Creșterea unui copil cu ADHD	253
DOISPREZECE	Un ultim cuvânt	277
	<i>Note</i>	289

CUVÂNT ÎNAINTE

În 1978, când a apărut prima ediție a cărții *The Strong-Willed Child* (*Copilul îndărătnic*), mă aflam în perioada unei mari tranziții profesionale. Mă refer la demisia mea de la Facultatea de Medicină a Universității Southern California, unde am predat ca profesor de pediatrie, timp de mai mulți ani. Motivul deciziei mele de a demisiona din această poziție, care mi-a adus mari satisfacții, se datorează deteriorării rapide a instituției familiei și acest fapt m-a determinat să acționez, să fac ceva pentru a opri acest proces. Astfel, am părăsit acel cuib confortabil și călduț și am înființat o mică organizație, căreia i-am pus numele Focus on the Family. Am început cu un program radio transmis la început de 34 de stații de radio și mă întrebam dacă va suna telefonul în urma emisiunilor mele.

După trecerea a 30 de ani, programul radio și celelalte activități sunt ascultate zilnic de 220 de milioane de oameni, fiind transmise de 7.300 de stații radio din 160 de țări. Numărul angajaților a ajuns la 850, toți devotați apărării instituției familiei. Peste 200.000 de ascultători și cititori ne scriu în fiecare lună, cele mai multe întrebări fiind legate de creșterea unor copii sănătoși și echilibrați. Astăzi, când întâlnesc părinți ale căror vieți le-am influențat de-a lungul anilor, unii dintre ei îmi zâmbesc și îmi povestesc despre copiii lor, alții mă îmbrățișează iar ochii lor sunt înlăcrimați. Mulți părinți îmi spun: „Mulțumesc că

COPILUL ÎNDĂRĂTNIC

m-ați ajutat să-mi cresc copiii.“ Faptul că am reușit să fiu alături de ei ca părinți în anii creșterii copiilor lor este pentru mine una dintre cele mai mari satisfacții din viață, atât personal, cât și profesional.

Una dintre primele cărți pe care le-am scris după ce am renunțat la lumea academică a fost versiunea originală a cărții de față, scrisă în 1977. După cum sugerează și titlul, cartea prezintă temperamentele fundamentale ale copiilor care le influențează comportamentul. Una dintre caracteristicile care mi-a trezit cel mai mult interesul a fost ceea ce eu am numit „puterea voinței“. Se pare că unii copii se nasc cu o fire plăcută, docilă și este o plăcere să-i crești. Ca nou-născuți plâng puțin, din a doua săptămână dorm toată noaptea, se bucură la vederea bunicii, zâmbesc când li se schimbă scutecele și au multă răbdare când mângăierea întârzie. Bineînțeles, niciodată nu vomită pe canapea. Când cresc mai mari, păstrează ordinea în cameră și au o plăcere deosebită să-și facă temele. Mă tem că nu sunt prea mulți copii atât de docili, dar se știe că există în unele familii (nu și a în noastră).

La fel cum unii copii se nasc cu o fire plăcută și docilă, alții încă de la ieșirea din pântecele matern încep să sfideze. Își fac intrarea în lume cu un trabuc în mână și strigă indignați că temperatura din sala de naștere nu este adecvată, că personalul medical este incompetent și că doctorii nu-și cunosc meseria. Cu mult timp înainte de a se naște, mamele copiilor îndărătnici simt că ceva este diferit în pântecele lor, pentru că fătul a încercat să-și sape inițialele în pereți. De mici, urlă cât îi țin plămâni când întârzie biberonul și au pretenția să fie ținuti în brațe toată ziua. Ora trei dimineața este timpul lor favorit de „joacă“. Mai târziu, se împotrivesc tuturor formelor de autoritate și sunt încântați atunci când „pictează“ pe covor sau când trag apa la toaletă după ce au pus pisica acolo. Părinții lor frustrați se întrebă ce au făcut greșit și de ce experiențele lor legate de creșterea copiilor sunt atât de diferite de ceea ce s-au așteptat. Au o nevoie disperată de sfaturi să știe cum să o scoată la capăt.

Aceasta a fost premisa fundamentală a cărții mele din anul 1978. Anii au trecut în zbor și copiii tari ca stânca, despre care am scris atunci, au trecut de la copilărie la adolescență, au ajuns maturi iar acum sunt

la rândul lor părinți. Cei mai mulți au copiii îndărătnici și este hazliu să vedem prin ce trec. Când au fost mici și-au supus părinții la toate toanele lor, iar acum a venit rândul lor să plătească. Acești părinți nu primesc decât ceea ce li se cuvine și simt ce înseamnă să fii călcat pe nervi. Părinții lor, pentru care am scris prima carte, sunt acum bunici, care au suferit o transformare devenind oameni bonomi și înțelegători, la fel cum mama mea s-a schimbat ca prin minune atunci când a devenit bunică. Astfel, ciclul vieții continuă, generație după generație, fiecare membru al familiei jucând un rol pregătit dinainte care pare nou, dar care, în realitate, își are rădăcinile în antichitate.

Așadar, îmi face plăcere să mă reîntorc la acest subiect, care m-a fascinat toată viața. Din cartea *The Strong-Willed Child* s-au vândut peste trei milioane de exemplare, în zeci de limbi, dar mi-a devenit evident faptul că a venit vremea să revizuiesc materialul. Au apărut multe informații noi de când mi-am așternut gândurile pe hârtie (pe atunci scriam pe carnețele sau pe foi pe care le lipeam cu bandă adezivă, unele manuscrise depășind 20 de metri lungime; inexplicabil, dar nu m-am putut obișnui cu computerul decât la sfârșitul secolului XX).

De ce am ajuns la concluzia că trebuie să rescriu această carte după mai bine de 25 de ani? Desigur, motivul nu se datorează faptului că firea copiilor a suferit o schimbare din anii 70 până acum. Copiii sunt copii și vor fi copii întotdeauna. Unul dintre motive este că înțelegerea științifică a temperamentului înăscut al celor mici este mai aprofundată decât în urmă cu două sau trei decenii în urmă. Studiile aprofundate în domeniul dezvoltării copiilor au dus la descoperirea unor date noi pe care le voi împărtăși cu voi în această carte. De exemplu, cercetările legate de tulburarea hiperchinetică cu deficit de atenție (ADHD) sau „hiperactivitate“, așa cum era numită înainte, erau în fază incipientă când am scris prima ediție a cărții. În acele zile se cunoșteau puține detalii despre această tulburare și se știa și mai puțin cum poate fi abordată. Noile date descoperite în acest domeniu și în altele ne obligă să reconsiderăm creșterea copiilor cu voință puternică. Totuși, departe de a contrazice tezele mele fundamentale, anii care au trecut au validat principiile pe care le-am prezentat ca tânăr psiholog și profesor.

Cel de al doilea motiv pentru care am revizuit cartea *The Strong-Willed Child* este că, lucrând deja de mai mulți ani cu familiile, am putut aprecia care abordări au dat rezultate și care nu au dat rezultate. Aceste experiențe le-am integrat în această versiune revizuită, în speranța că vor fi utile și vor produce încurajare pentru părinții de acum și pentru cei din generațiile viitoare. Cine știe? S-ar prea putea ca băieții și fetele care acum supun la mari încercări răbdarea părinților lor, să citească aceste pagini cândva, când vor căuta cu disperare sfaturi despre creșterea propriilor lor copii îndărătnici. Sper să fie așa.

Să începem prin recunoașterea adevărului că a crește copii este o sarcină dificilă, mai ales în societatea contemporană care luptă cu înverșunare împotriva părinților pentru a cuceri inimile copiilor. Pentru a-ți putea educa bine copiii, ai nevoie de înțelepciunea lui Solomon și de determinarea pe care o are un campion olimpic. Să recunoaștem faptul că slujba aceasta pare mult mai ușoară decât este în realitate. Părinții exagerat de încrezători în capacitățile lor, mai ales cei care au devenit părinți pentru prima oară, îmi amintesc de un bărbat care urmărea pentru prima dată o partidă de golf. El gândea: *Este destul de simplu. Nu trebuie decât să lovești mica minge albă în direcția steagului.* Merge, apoi, pe terenul de golf, ia crosa și trimite „mica minge albă“ la mulți metri depărtare de steag. *Poate, își zice el, ar trebui să o lovesc mai tare. Așa face un jucător profesionist de golf.* Dar cu cât o lovește mai tare, cu atât o trimite mai departe de țintă. La fel se întâmplă și în cazul creșterii copiilor. În cazul părinților care sunt binecuvântați cu copii îndărătnici există capcane și obstacole pretutindeni. Acești părinți au nevoie de un „plan al jocului“ pentru a înfrunta provocările inevitabile din casă. Fără un astfel de plan, părinții vor încerca fără succes diverse metode greșite.

De exemplu, am un prieten care în tinerețe a fost pilot amator. Odată a zburat cu avionul său cu un singur motor spre micul aeroport unde își ținea aparatul de zbor. Din nefericire, a întârziat și a ajuns în apropierea pistei de aterizare când soarele coborâse deja după un munte. Până când a reușit să își poziționeze aparatul pentru aterizare, nu a mai văzut pista. Nu existau lumini de-a lungul pistei și nu mai

era nimeni de serviciu la aeroport. S-a rotit în jurul pistei încercând să aterizeze, dar întunericul devenea tot mai dens. A zburat în cerc deasupra pistei în întunecimea nopții timp de două ore, convins că atunci când se va termina combustibilul va muri. Panica a început să-l cuprindă, dar s-a întâmplat o minune. Cineva de la sol, care a auzit zgomotul motorului care dura de atât de mult timp, și-a dat seama că pilotul avea probleme. Acest binevoitor a făcut cu camioneta lui mai multe ture de-a lungul pistei pentru a-i indica prietenului meu locul de aterizare. Apoi a lăsat farurile aprinse la capătul pistei și a așteptat acolo până avionul a aterizat.

De multe ori, când sunt într-un avion care aterizează, mă gândesc la experiența prietenului meu. Privesc pe hublou și văd luminile verzi care marchează pista de aterizare și știu că totul se va termina cu bine dacă avionul va rămâne între aceste marcaje. La dreapta și la stânga, însă, se află dezastrul.

La fel stau lucrurile și cu sarcina grea de a crește copiii. Părinții au nevoie de lumini călăuzitoare, de încredere, care să le arate drumul sigur și să evite, astfel, extremele. Două dintre aceste principii călăuzitoare sunt, de altfel, foarte simple: *dragostea* și *controlul*. Dacă ele sunt înțelese și aplicate corespunzător de către părinți, relația cu copiii lor va fi mai sănătoasă, în ciuda greșelilor și defectelor inevitabile. Dar este necesar să fii atent! De cele mai multe ori este foarte dificil să păstrezi echilibrul între dragoste și control atunci când ai de-a face cu un copil îndărătnic. Tendința va fi de a te îndrepta spre una dintre limite, fie spre mânia aprinsă și un spirit opresiv, fie spre toleranță exagerată sau renunțare. De ce? Pentru că luptele continue cu acești copii puternici îl pot face pe părinte să fie ori un tiran care strigă mereu, ori un părinte slab care își lasă copilul să-l domine. Dacă avionul părintesc aterizează prea repede sau departe de pistă, consecințele pot fi imprevizibile. Vom mai discuta despre aceste aspecte.

Așadar, scopul acestei cărți, atât a primei versiuni, cât și a celei revizuite, este să prezinte aceste descoperiri și perspective care să contribuie la creșterea eficientă a copiilor. Ne vom ocupa mai ales de tema disciplinării copiilor independenți care sunt cel mai greu

COPILUL ÎNDĂRĂTNIC

de crescut. Este suficient să spunem acum că recompensele creșterii bune a copiilor merită toate lacrimile și transpirația. Cu toate că am copii mari acum, faptul că au devenit adulți responsabili este cea mai satisfăcătoare realizare din viața mea. Poți fi sigur că voi mai menționa acest aspect în paginile următoare.

Să începem. Speranța mea este ca aspectele pe care le voi prezenta să lumineze pista de aterizare a părinților care încearcă să-și piloteze copiii prin întuneric.

James C. Dobson, Ph.D.

VOINȚA ÎNCĂPĂȚÂNATĂ

Cândva, familia Dobson era constituită dintr-o mamă și un tată, un băiat și o fată, un hamster, un papagal, un peștișor auriu singuratic și două pisici nervoase. Am trăit toți într-o armonie relativă, fără prea multe certuri sau conflicte. Dar, mai exista un alt membru al familiei noastre care era mai puțin cooperant. Era un baset încăpățânat, care cântărea aproximativ șase kilograme, se numea Sigmund Freud (Siggie) și credea cu tărie că totul i se cuvine. Știam că toți câinii din această rasă au tendința să fie independenți, dar Siggie era, în mod cert, un adevărat revoluționar. Nu era vicios sau rău, ci voia să conducă el totul, iar rezultatul a fost că, de-a lungul întregii sale vieți, ne-am angrenat într-o continuă luptă.

Siggie nu era doar încăpățânat, nu dorea nici să participe prea mult la treburile casnice. În diminețile reci, nu aducea ziarul pentru nimic în lume, refuza să alerge și să prindă mingea pe care copiii o aruncau, nu era capabil să țină la distanță rozătoarele din grădină și, nu în ultimul rând, nu voia să facă niciunul din trucurile pe care obișnuiesc să le facă toți câinii dresați. Culmea a constituit-o faptul că Siggie a refuzat să participe la orice program inițiat de mine care putea să-i îndrepte comportamentul. Era mulțumit cu viața tihnită pe care o ducea, să mănânce și să bea, să adulmece și să latre la orice lucru care se mișcă.

Sigmund nu era nici măcar un câine de pază prea bun. Acest fapt mi-a fost confirmat în noaptea în care un hoț a pătruns în curtea

noastră din spatele casei, la ora trei dimineața. M-am trezit brusc dintr-un somn adânc, m-am ridicat din pat și am străbătut casa fără ca să aprind luminile. Am știut că cineva se află în curte, iar Siggie știa și el acest lucru, deoarece lașul stătea ghemuit înapoia mea! După ce, preț de câteva minute mi-am ascultat propriile bătăi ale inimii, m-am apropiat de ușă. În acel moment, ușa de la curtea din spatele casei s-a deschis ușor și apoi s-a închis. Cineva se afla la trei metri de mine și acel cineva îmi cotrobăia acum prin garaj. Stând în întuneric, Siggie și cu mine am purtat o mică conversație și am decis că el ar fi trebuit să fie cel care să abordeze atacatorul. Am deschis ușa din spate și i-am ordonat câinelui meu să atace. Dar Siggie era de neclintit! Stătea acolo ghemuit și tremurând atât de tare, încât nu am putut nici măcar să-l clintesc din spatele ușii. În panica și în confuzia ce au urmat, hoțul a reușit să scape (fapt ce i-a convenit atât câinelui cât și omului).

Vă rog să nu mă înțelegeți greșit: Siggie a făcut parte din familia noastră și noi l-am iubit sincer. În ciuda naturii sale anarhiste, am reușit într-un final să-l învăț să asculte câteva comenzi simple. Totuși, am avut câteva lupte clasice pentru putere înainte ca el să cedeze în fața autorității mele. Cea mai mare confruntare a avut loc după ce m-am reîntors de la Miami unde am participat la o conferință care a durat timp de trei zile. Am observat că, în absența mea, Siggie a devenit „șeful“ casei, dar nu am realizat decât mult mai târziu în acea după-amiază cât de convins era că noua poziție de „căpitan“ i se cuvenea.

La ora unsprezece în acea seară, i-am cerut lui Siggie să meargă la culcare în coșul său, care era amenajat în camera de zi. Timp de șase ani i-am dat această poruncă la sfârșitul fiecărei zile și timp de exact șase ani, Siggie m-a ascultat. De această dată, însă, Siggie a refuzat. Era în baie, stând confortabil pe covorașul de pe capacul toaletei. Acesta era locul lui favorit din casă, deoarece acolo simțea căldura unui radiator electric din apropiere. Accidental, Siggie a trebuit să înețe pe propria lui piele ce însemna să se așeze *înainte* ca acel capac să fie coborât. N-am să uit niciodată seara în care a învățat această lecție. A venit de afară tremurând, a sărit și... aproape că s-a înecat înainte ca să apuc eu să-l salvez.

În seara „marii noastre băătăii“, i-am spus lui Sigmund să părăsească scaunul său călduț și să meargă la culcare. În loc să asculte, și-a ciulit urechile și a întors încet capul spre mine. S-a proptit mai bine, punându-și una din lăbuțe pe marginea covorașului de pe capacul toaletei, apoi și-a arcuit spinarea, și-a ridicat botul pentru a-și dezvelii colții, pentru ca, în cele din urmă, să scoată un mârâit amenințător. Acesta a fost modul lui Siggie de a-mi spune: „Șterge-o!“

Mai văzusem și înainte acest comportament sfidător și am știut că va trebui să-l înfrunt. Singura cale de a-l face pe Siggie să asculte a fost să-l ameninț cu bătaia. Niciun alt lucru nu dăduse rezultate. M-am întors și m-am dus în debara pentru a lua o curelușă cu care aveam să-l conving mai ușor pe Domnul Sig. Soția mea, care privea înmărmurită desfășurarea întregii „scene“, mi-a spus că imediat ce am părăsit camera, Siggie a sărit de pe covoraș și s-a îndreptat spre hol ca să vadă unde am dispărut. Apoi, s-a refugiat în spatele ei și a început să mârâie.

Când m-am întors ținând cureaua în mână, i-am spus din nou câinelui să se ducă la culcare. Pentru că nu se mișca, i-am aplicat o lovitură zdravănă peste spate, iar el a încercat să muște cureaua. L-am lovit din nou, dar, de această dată, câinele a încercat să mă muște pe mine. Ceea ce s-a întâmplat mai departe este imposibil de descris. Între mine și acel câine micuț a avut loc cea mai înțeleștată băătălie dintre un om și un animal. Lupta s-a desfășurat în toată camera, amândoi utilizându-ne toate forțele și priceperea. Încă mă mai simt stânjenit când îmi aduc aminte de această scenă. Centimetru cu centimetru l-am împins prin camera de zi, până a ajuns în coșul său. Ca o ultimă tentativă, Siggie a sărit pe canapea și s-a refugiat în colț pentru o ultimă înțeleștare. Într-un final, am reușit să-l duc la culcare, dar numai datorită faptului că eu am o greutate de o sută de kilograme, iar el doar șase.

Seara următoare, m-am așteptat la o nouă confruntare în ceea ce privește mersul la culcare. Spre surprinderea mea, însă, el mi-a ascultat cererea fără a se împotrivi în vreun fel și s-a îndreptat docil spre culcușul său. De atunci, Siggie nu mi-a mai contestat niciodată autoritatea.

Îmi este foarte clar acum că în acea seară Siggie a încercat, de fapt, să-mi spună, în felul său propriu: „Nu cred că ești în stare să mă faci să te ascult.“ Probabil vi se pare că umanizez prea mult comportamentul unui câine, dar eu nu sunt de aceeași părere. Medicii veterinari vă pot confirma faptul că unele rase de câini, în mod special rasa baset și ciobănesc, nu vor accepta conducerea stăpânilor lor până când autoritatea umană nu trece proba focului și se dovedește a fi viabilă. Am primit acest mesaj din partea lui Siggie într-una dintre cele mai decisive confruntări pe care le-am avut, iar apoi am devenit cei mai buni prieteni până la sfârșitul vieții sale.

Această carte nu este una pentru disciplinarea câinilor, dar există un aspect important al poveștii mele care este relevant și strâns legat de lumea copiilor. *La fel cum un câine va provoca ocazional autoritatea stăpânului său, și copilul are tendința de a face același lucru, doar că mult mai intens.* Aceasta nu este o observație lipsită de importanță, ci reprezintă o caracteristică a naturii umane, care este rareori recunoscută de „experții“ care scriu cărți care au ca subiect disciplina. În urmă cu douăzeci și cinci de ani când am scris cartea, mi-a fost destul de dificil să găsesc o carte, adresată părinților sau profesorilor, care să recunoască lupta și epuizanta confruntare dintre voințe pe care copiii îndărătnici par să o îndrăgească atât de mult. Pentru aceștia, conducerea adulților este *rareori acceptată fără luptă*; înainte ca ei să respecte autoritatea părintească trebuie să o testeze și să o găsească viabilă. Este unul dintre cele mai frustrante aspecte ale creșterii copiilor, pe care majoritatea părinților îl vor descoperi singuri.

IERARHIA PUTERII ȘI A CURAJULUI

De ce unii copii, în special cei cu voință încăpățanată, au un temperament atât de *bătăios*? Unul dintre cele mai simple răspunsuri (există o explicație mult mai completă în capitolul 3) este că acești copii au o mare admirație pentru putere și curaj. Ei vor nesocoti ocazional instrucțiunile părintești cu scopul precis de a testa *determinarea* părinților în acest sens. De ce? Deoarece ei sunt foarte preocupați să

știe „cine este cel mai tare“. Aceasta explică popularitatea supereroilor atât de cunoscuți în „folclorul“ copiilor, precum Robin Hood, Tarzan, Spiderman, Superman, etc. La fel explică și faptul că unii copii se laudă astfel: „Tatăl meu îl poate bate pe tatăl tău!“ (Un copil a răspuns: „Asta nu e nimic; și mama mea îl poate bate pe tatăl meu!“)

Atunci când un tânăr se mută într-un cartier nou sau la o școală nouă, el trebuie să lupte (pe cale verbală sau fizică) pentru a-și găsi un loc în ierarhia puterii. Această preocupare pentru putere și curaj îi face pe copii să dorească să știe cât de puternici sunt liderii lor. Indiferent dacă ești părinte, bunic, organizator de tabere pentru copii, șofer al unui autobuz școlar sau profesor, îți garantez că, mai devreme sau mai târziu, unul dintre copiii aflați sub autoritatea ta își va strânge pumnul micuț și va încerca să îți submineze autoritatea. La fel ca și Siggie când se apropia ora de culcare, atenționa în felul său propriu: „Nu cred că ești destul de tare pentru a mă face să te ascult.“ Ar fi bine să fii pregătit să îi demonstrezi că se înșală, în caz contrar această provocare se va repeta iar și iar.

Există un joc pe care copiii obișnuiesc să-l joace și pe care mie îmi place să-l numesc „Provoacă-l pe șef!“, la care pot participa cu o surprinzătoare îndemânare chiar și copiii foarte mici. Un tată mi-a povestit că și-a dus fetița lui de trei ani la un meci de baschet. Copilul a fost, desigur, interesat mai mult de orice se petrecea în sala de sport, și mai puțin de competiția sportivă care se desfășura în acel moment. Tatăl i-a permis să se plimbe în voie, să se cațere pe băncile peluzei, dar, totuși, i-a stabilit niște limite pe care nu avea voie să le depășească. A luat-o de mână și a dus-o până lângă o dungă de vopsea desenată pe podeaua sălii de sport.

„Jenie, te poți juca oriunde în această sală, dar să nu depășești această linie!“, i-a spus el. Nici nu s-a întors bine la locul său, că micuța a și pornit în direcția interzisă. S-a oprit pentru un moment la marginea liniei, apoi a aruncat o privire peste umăr pentru a vedea dacă tatăl său o urmărește și a ridicat un picior deasupra liniei, parcă spunând: „Ce va face tata dacă trec?“ Fiecare părinte din lume s-a confruntat cu această întrebare la un moment dat.

COPILUL ÎNDĂRĂTNIC

Întreaga rasă umană este afectată de această sfidare deliberată, la fel ca și acea micuță de trei ani. Comportamentul ei în sala de sport nu diferă cu nimic de cel al lui Adam și al Evei în grădina Eden. Dumnezeu le-a spus celor doi că pot mânca orice din grădină, cu excepția fructului interzis („nu treceți această linie!“). Cu toate acestea, ei au contestat autoritatea Celui Atotputernic, sfidând în mod deliberat porunca Sa. Probabil că această tendință de a acorda prioritate voinței proprii este esența „păcatului original“ care a pătruns în familiile umane. Ea explică de ce pun eu atât de mult accentul pe răspunsul potrivit dat provocărilor din timpul copilăriei. Această rebeliune poate „planta“ semințele dezastrului personal. Spinii care cresc acum se vor transforma în arbuști viguroși, care în adolescență îți vor provoca neplăceri.

Atunci când un părinte refuză să accepte provocarea sfidătoare a copilului, ceva se schimbă în relația lor. Copilul începe să-și privească părinții fără respectul cuvenit acestora: ei sunt nedemni de el. Foarte important, acesta se întrebă de ce părinții i-au permis să facă atât de multe lucruri rele, dacă îl iubesc cu adevărat? Paradoxul copilăriei este acela că băieții și fetele doresc să fie conduși de părinții lor, dar insistă ca părinții să-și câștige dreptul de a-i conduce.

Pentru informarea cititorilor care nu au experimentat niciodată o asemenea confruntare, dați-mi voie să explic cum este alcătuit un copil decis să-și apere independența. La naștere arată la fel ca și majoritatea fraților și surorilor lui. Cântărește vreo trei kilograme și este dependent total de cei care îl îngrijesc. De fapt, el nu ar supraviețui fără aceștia mai mult de o zi. Micile mânuțe și piciorușe se mișcă lipsite de coordonare. Ce imagine a vulnerabilității și a inocenței!

După acest început promițător, în doar 20 de luni ceva se întâmplă. Micuțul are acum vreo 12 kilograme și este gata de acțiune. În mai puțin de doi ani, acest copil care nu a fost în stare să-și țină sticla în mână, are acum *îndrăzneala* să-și privească tatăl de o sută de kilograme și să-i spună să-l lase în pace. Ce tupeu! Bineînțeles, în adâncul sufletului său, el tânjește să fie controlat și condus și se va strădui toată viața să-și împlinească această dorință.

Pe vremea când aveam și noi copii mici, am avut în vecinătate unul dintre acești mici „aruncători de flăcări“. Avea 36 de luni, și deja își copleșea mama. Confruntarea voințelor a luat sfârșit. El a învins! Vorbirea sa îndrăzneală cu mama sa sau cu orice altă persoană din preajma sa devenise o legendă în cartier. Într-o zi, soția mea l-a văzut în timp ce se plimba cu tricicleta de-a lungul trotuarului și mai apoi pe stradă, lucru ce a speriat-o pe mama micuțului. Noi locuim într-o curbă, iar acolo mașinile nu au vizibilitate prea bună. Femeia a ieșit în fugă din casă, grăbindu-se să-și ajungă fiul care pedala pe stradă. A preluat controlul ghidonului tricicletei pentru a-l redirecționa, dar el nu a vrut să cedeze.

„Ia-ți mâinile murdare de pe tricicleta mea!“, a strigat el. Ochii săi scânteiau de furie. Shirley privea consternată tabloul, iar femeia a procedat cum i-a spus copilul. Cu toate că viața copilului său fusese în pericol, această femeie nu a avut puterea să-l facă să o asculte. El a continuat să se plimbe cu tricicleta pe stradă, cu mama fugind după el cu speranța că nu se va întâmpla nimic rău.

Cum e posibil ca un micuț în vârstă de trei ani să fie în stare să-și înfrunte mama de 30 ani în acel fel? Cu siguranță, ea nu a știut cum să procedeze cu el. Copilul a fost mai tare decât ea și amândoi știau aceasta. Această femeie cu maniere politicoase a „produs“ un copil cu voință de fier care era gata să lupte împotriva oricărei persoane care ar fi încercat să-l conducă, și puteți fi siguri că resursele emoționale și fizice ale acestei mame au fost epuizate de atacurile micuțului. Am pierdut urma acestei familii, dar sunt sigur că anii adolescenței acestui copil au fost „memorabili“.

O LECȚIE ÎN SUPERMARKET

Gândindu-mă la caracteristicile copiilor ascultători și ale celor sfidători, am căutat un exemplu care ar putea să explice marea deosebire dintre diferitele fațete ale temperamentelor umane. Am găsit o analogie potrivită într-un supermarket. Imaginați-vă că vă aflați într-un supermarket și împingeți un cărucior de-a lungul culoarului. Împingeți

COPILUL ÎNDĂRĂTNIC

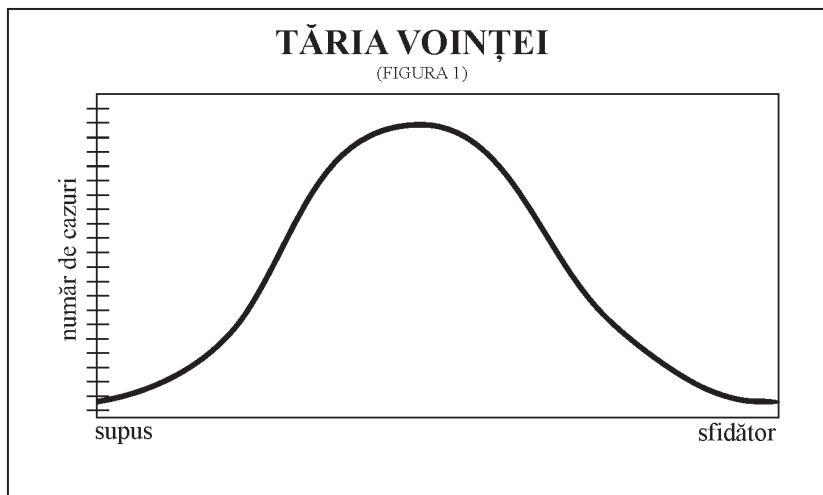
un pic căruciorul în față, iar acesta merge singur cel puțin câțiva metri, pentru ca mai apoi să se oprească. Alegeți satisfacut plicurile de supă, mezelurile și pâinea. Cumpărăturile devin o sarcină atât de ușoară deoarece, chiar și atunci când căruciorul este plin, îl puteți manevra relativ ușor, cu două degete.

Dar cumpărăturile nu sunt întotdeauna o sarcină atât de ușoară, lucrurile putând sta puțin diferit. Uneori căruciorul pe care îl alegeți parcă te așteaptă exact pe tine în fața magazinului. Când îl împingi în față, el o ia în partea stângă, izbindu-se de un raft plin de sticle cu apă. Refuzând să te dai bătut în fața unui cărucior gol, te ambiționezi să-l manevrezi până îți păstrează direcția. Dar căruciorul pare decis să-și aleagă singur direcția de deplasare, pentru că peste câteva secunde nimerește în raftul cu ouă, iar apoi lovește o bunicuță nervoasă. Încerci să faci cumpărăturile în același mod simplu și ușor, ca și în urmă cu o săptămână, dar astăzi sarcina aceasta se dovedește a fi o adevărată luptă. Extenuat, te îndrepti spre casierie.

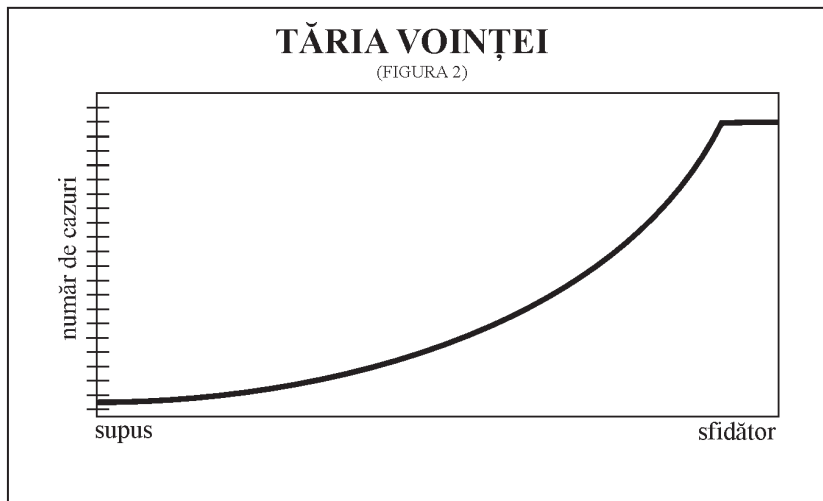
Care este diferența dintre cele două cărucioare? Evident, unul dintre ele are roțile centrate și bine unse cu ulei, care merge în direcția dorită. Celălalt, în schimb, are roțile strâmbе, înțepenite și refuză să fie manevrat.

Ai prins ideea? Să recunoaștem: unii copii au „roțile înțepenite“. Ei nu vor să meargă în direcția în care sunt conduși, deoarece propriile lor înclinații îi conduc în altă parte. Mai mult, părintele care împinge căruciorul trebuie să cheltuiască de șapte ori mai multă energie pentru a-l face să se miște, în comparație cu un părinte care are copilul cu „roți centrate și bine unse“. (Doar părinții copiilor îndărătnici vor înțelege pe deplin înțelesul acestui exemplu.)

Dar cum este distribuită puterea voinței la copii? Presupunerea mea inițială a fost că acest aspect al temperamentului uman este reprezentat de o curbă normală, în formă de clopot. Cu alte cuvinte, am presupus că un număr relativ mic de copii ascultători apare la una din extremele curbei și un număr egal de copii sfidători apare la cealaltă extremă; majoritatea copiilor se situează undeva între cele două extreme.

Totuși, discutând cu mai mult de 100.000 de părinți hărțuiți, am ajuns la convingerea că supoziția mea a fost greșită. Adevărata distribuție arată, probabil, în felul următor.

COPILUL ÎNDĂRĂTNIC

Nu luați această observație în mod literal. Poate că doar *pare* că cei mai mulți copii mici sunt considerați a fi anarhiști. Mai mult, există un alt fenomen, pe care nu am fost în stare să-l explic, în legătură cu relațiile ce se stabilesc între frați și surori. Când există doi copii în familie, unul dintre ei are tendința să fie supus, iar celălalt sfidător. Cine știe de ce lucrurile stau în acest fel? Sunt născuți din aceeași părinți, dar se pare că au venit de pe planete diferite. Unul dintre ei dorește tot timpul să-l îmbrățișezi, iar celălalt îți aplică lovituri în stomac. Unul este încântător, iar celălalt este tot timpul asemenea unei lave fierbinți. Unul din ei ascultă ordinele, celuilalt îi place să le dea. Cu siguranță, nu sunt făcuți din același aluat.

Fostul președinte al Americii, Franklin Roosevelt a fost, în mod cert, un copil îndărătnic și a devenit cu bărbat îndărătnic. Când era copil, a legat o sfoară de scări într-un loc unde nu putea fi văzută. Înfirmiera lui care trecea pe acolo și care ducea în mână o tavă cu prânzul, evident că s-a împiedicat, având parte de ceea ce se poate numi o „căzătură zdravănă“. Nu este consemnată pedeapsa pentru această faptă urâtă. Mai aflăm despre Franklin că a fost foarte autoritar cu prietenii și colegii lui și că îi plăcea să câștige întotdeauna. Când a fost certat pentru modul în care îi trata pe ceilalți copii, el a spus: „Mămico, dacă nu le-aș fi dat ordine, nu s-ar fi întâmplat nimic.“ Acesta este un copil îndărătnic.

Diferențele de temperament creează de obicei probleme serioase de relaționare în cadrul familiei. Copilul sfidător este confruntat permanent cu pedepse, aude multe amenințări, i se face cu degetul, în timp ce frățiorul său, ca un îngerăș, se poartă de așa manieră încât atrage aprobarea părinților. Ei au mereu conflicte unul cu celălalt din cauza personalităților lor divergente și își petrec mult timp certându-se unul cu celălalt. (Capitolul 9 oferă sugestii referitoare la problema rivalității și conflictelor.)

Am prezentat modul în care copiii îndărătnici abordează viața. Acum, îl voi prezenta pe scurt pe copilul ascultător, care își petrece majoritatea timpului încercând să își facă părinții fericiți. În realitate, el are nevoie de laudele și de aprobarea lor; așadar, personalitatea lui

este puternic influențată de dorința ca părinții să îi arate recunoștința și afecțiunea lor. Un cuvânt prin care părinții își exprimă neplăcerea sau cea mai mică încruntare a părinților săi îl poate deranja. El este adeptul iubirii, nu al luptei.

Cu câțiva ani în urmă, am stat de vorbă cu mama unui astfel de copil încântător. Era îngrijorată în legătură cu dificultățile pe care fiul său le avea la grădiniță. Zilnic, era terorizat de către copiii mai agresivi, dar nu stătea în caracterul său să se apere. Când mama sa venea să-l ia acasă, afla că iarăși fusese hărțuit și atacat de către ceilalți băieți. Chiar și fetele se distrau pe seama lui.

„Trebuie să te aperi!, îi tot repeta mama. Ceilalți copii vor continua să te lovească până când îi vei opri!“

În fiecare zi, micuțul care dorea să-i iubească pe toți era îndemnat să fie mai îndrăzneț și să se apere, dar natura lui îl oprea să procedeze astfel. Într-un final, frustrarea lui a devenit atât de mare, încât a început să-și facă curaj și să urmeze sfaturile mamei sale. Într-o dimineață în timp ce mergeau spre grădiniță, el a spus: „Mamă, dacă mă mai lovesc copiii și azi, îi-ți-ți voi bate! Puțin.“

Cum poate cineva să bată pe altcineva puțin? Nu știi, dar pentru acest copil docil era normal. El nu a vrut să folosească mai multă forță decât a fost necesară pentru a supraviețui. De ce? Datorită naturii lui împăciuitoare. Nu părinții săi l-au învățat acest comportament, ci acesta era adânc înrădăcinat în interiorul psihicului său.

Trebuie să clarific faptul că acești copii ascultători nu sunt neapărat lași sau lipsiți de coloană vertebrală. Acest fapt este foarte important pentru ca noi să le înțelegem firea și în ce fel diferă de frații sau surorile lor cu voință puternică. Diferența dintre ei nu este o problemă de încredere în sine, de disponibilitatea de a-și asuma riscuri, de personalitate sau alte caracteristici de dorit. Dimpotrivă, problema care trebuie luată în considerare este puterea voinței, înclinația unor copii de a se împotrivi autorității și a-și stabili propriul drum, spre deosebire de cei care se lasă conduși. Presupunerea mea este că aceste temperamente sunt înnăscute și nu este nevoie să fie cultivate sau încurajate ca să se manifeste. Această înclinație nu va întârzia să se manifeste, orice ar face părinții.

COPILUL ÎNDĂRĂTNIC

Apropo, există o altă categorie de temperamente specifice copiilor, pe care unii părinți o vor recunoaște imediat. Acești copii nu sunt chiar îndărătnici sau, cel puțin, spiritul lor de independență nu se manifestă în același mod. Ei sunt aproape la fel de îndărătnici, dar adoptă o altă tactică. Ei contestă rar autoritatea părinților sau a profesorilor pe față, dar au un spirit de independență la fel de puternic. Eu îi numesc „șmecheri“. Adulții consideră că acești copii respectă autoritatea și modul în care sunt crescuți, dar, în realitate, în interiorul lor sunt la fel de rebeli. Atunci când nimeni nu observă, ei încalcă regulile și forțează limitele impuse. Când inevitabilul se produce și sunt prinși, neagă, mint sau încearcă să ascundă dovezile faptelor lor. Abordarea acestor copii șmecheri nu este cu mult diferită de cea a copiilor care-și manifestă fâșiș împotrivirea. Mai devreme sau mai târziu, voința lui va ieși la iveală, și aceasta se întâmplă de obicei în perioada adolescenței. Atunci, părinților nu le mai rămâne altă alternativă decât să baricadeze toate ușile casei.

Voi încheia acest capitol introductiv făcând încă două observații utile părinților care cresc copii îndărătnici. În primul rând, este ceva comun pentru ei ca mame sau tați să încerce sentimente de vinovăție sau de autocondamnare. Ei încearcă atât de mult să fie părinți buni, însă, lupta de zi cu zi desfășurată pentru controlul copiilor le produce frustrare și oboseală. Nimeni nu le-a spus că postura de părinte poate fi atât de dificilă și, astfel, se blamează pentru tensiunea ivită. Aceștia au dorit să fie părinți iubitori care să le citească povești copiilor lor îmbrăcați în pijamale cu îngerași, stând cumiți în fața șemineului, ca mai apoi să se cuibărească fericiți în pat. Diferența dintre felul în care decurge viața în prezent și cea care și-au imaginat-o le produce frustrări. Vom dezbate acest subiect la momentul potrivit.

În al doilea rând, am aflat că părinții care au copii ascultători nu îi înțeleg pe prietenii lor care au copii îndărătnici. Ei le intensifică vinovăția și rușinea prin remarci ca: „Dacă ți-ai fi crescut copiii așa cum am făcut eu, nu ai fi avut parte de aceste probleme îngrozitoare.“ Le pot spune ambelor grupuri de părinți că acei copii îndărătnici pot fi greu de controlat, chiar și atunci când părinții sunt îndemânatici și

dedicați rolului lor. Poate dura câțiva ani pentru a aduce un astfel de copil la un anumit nivel de ascultare și cooperare în cadrul familiei și, într-adevăr, un copil îndărătnic va fi toată viața lui un individ cu o voință puternică. Cu toate că el poate și trebuie să fie învățat să respecte autoritatea și să trăiască în armonie cu vecinii săi, el întotdeauna va avea un comportament independent. Acesta nu este un lucru rău. Pur și simplu aceasta e natura lor. De-a lungul copilăriei, părinții nu trebuie să intre în panică. Nu încercați să vă transformați copilul mai independent peste noapte. Acești copii trebuie tratați cu dragoste sinceră și demnitate, dar cereți-le să vă urmeze sfaturile. Alegeți cu grijă problemele care fac obiectul disputelor, apoi acceptați provocările copiilor și câștigați disputa într-un mod decisiv. Recompensați fiecare gest pozitiv și de cooperare prin faptul că îi oferiți copilului atenția, afecțiunea și lauda. Apoi, luați două aspirine și sunați-mă a doua zi dimineața.

Așadar, acesta va fi subiectul discuției noastre. În capitolele următoare vom analiza modalități de a-l conduce pe acest mic „dur“, abordări de disciplinare pentru fiecare categorie de vârstă, motivele pentru care este așa cum este și alte aspecte privind creșterea copiilor. Este atât de mult de vorbit despre aceste lucruri.

Înainte de a intra în subiect, dați-mi voie să vă spun ultimele noutăți în legătură cu micuțul nostru basset, Siggie, despre care lumea încă îmi pune întrebări. El a trăit șaptesprezece ani și a încântat familia noastră, în ciuda tendințelor sale revoluționare. Cu puțin timp înainte ca el să moară, câțiva adolescenți au trecut prin cartierul nostru pe la ora trei dimineața și au aruncat din mașina lor o câțelușă. În dimineața următoare, s-a aciuit la ușa noastră, fiind foarte speriată, înfometată și dezorientată. În acel moment nu ne doream un alt câine, cu toate că Siggie a avut și zile mai bune, mai ales unul al cărui tată a fost „maidanez“. Cu toate acestea, nu am fost în stare să o ducem la un adăpost pentru animale. În timp ce încercam să-i găsim un cămin, a început să ne placă de acest animăluț tandru, vulnerabil, pe care fiica noastră l-a numit Mindy. Mindy a crescut și a devenit cel mai frumos

COPILUL ÎNDĂRĂTNIC

și mai nobil câine pe care l-am avut vreodată. Pur și simplu nu avea o voință proprie, exceptând faptul că asculta de poruncile stăpânilor săi. Probabil că din cauza spaimei cunoscute dinainte de a ajunge la noi, nu putea suporta nicio expresie de neplăcere din partea mea. Dacă o mustram, ea sărea în poala mea și își ascundea ochii în încheietura brațului meu. Singura ei dorință era să fie în compania oamenilor. De multe ori când stăteam să citesc sau să studiez în biroul meu, Mindy se furișa lângă mine și își odihnea capul pe genunchii mei. Recunosc că sunt sensibil față de orice ființă care are astfel de nevoi. Când o obligam să stea afară, Mindy stătea și ne privea prin geamul de la sufragerie. Soția mea se simțea stingherită de privirea câinelui care era concentrată asupra fiecărei mișcări făcute de ea, așa că era nevoită să tragă jaluzelele. Apoi, Shirley bombănea cu disperare: „Mindy, mai descurcă-te și singură!”

Peste câțiva ani, s-a întâmplat un incident care a dus la dezvăluirea naturii atât de docile a lui Mindy. Familia noastră a plecat într-o vacanță de două săptămâni, lăsând-o pe Mindy singură în curtea din spatele casei. Un băiat din vecini venea o dată pe săptămână să îi pună mâncare și apă proaspătă. Nevoile sale fizice erau îndeplinite, însă, am trecut cu vederea singurătatea prin care avea să treacă de-a lungul celor paisprezece zile. Din ce alt motiv acest câine de douăzeci de kilograme, ar fi intrat în garajul nostru și ar fi scormonit printre cutiile cu jucării ale lui Danae și Ryan? Ea a găsit animalele de pluș care zăceau demult aruncate de copii și le-a adus pe rând în cușca ei de lângă casă. Când am ajuns acasă, Mindy stătea culcată pe păturica ei alături de opt prieteni pufoși. Știu! Știu! Niciun câine nu merită afecțiunea pe care familia noastră i-a acordat-o acestui câine bătrân și unii dintre cititorii mei s-ar putea să mă considere ridicol. În opinia mea, cred că Dumnezeu a creat aceste ființe în mod special pentru tovarășie și devotament față de oameni. Surprinzător, se consideră că rata mortalității oamenilor care și-au pierdut partenerul de viață este cu 500 % mai mică în cazul celor care au un câine. Urmați-mi sfatul: dacă aveți nevoie de cineva pe care să-l iubiți, mergeți la cel mai apropiat

adăpost pentru câini și uitați-vă după un cățeluș pufos care va crede că sunteți cel mai draguț șef din lume. Asta a crezut Mindy despre familia noastră.

Dar, din păcate, nici acest animal frumos nu mai este printre noi. Într-o zi soția mea, Shirley, a strigat-o, dar ea nu a mai răspuns chemării. Acest lucru nu s-a mai întâmplat înainte. Am găsit-o întinsă la marginea casei, unde căzuse. Mindy a murit din cauza unui cancer limfatic. Astfel s-a încheiat aventura de 12 ani dintre un câine devotat și stăpânii ei afectuoși. Adio, prieten tandru!

Am povestit despre cei doi câini, Siggie și Mindy, pentru a exemplifica diferența de temperamente dintre două animale care ne-au încântat. Unul dintre ele și-a propus să conducă lumea, iar celălalt era extrem de mulțumit doar că făcea parte din familie. Cei doi câini reprezintă polurile opuse ale universului canin.

Sper ca analogia mea să fie clară, însă în această carte nu ne vom ocupa de câini, ci de copii, care au o personalitate cu mult mai complexă. Vom discuta în capitolele următoare despre impactul celor două tipuri de temperament asupra părinților și despre cum ne ajută înțelegerea lor la creșterea bună a copiilor noștri.

DE CE SUNT AȘA CUM SUNT?

După ce le-am auzit pe cele trei mame care au participat la emisiunea noastră de radio, mame care, fără îndoială, reprezintă milioane de alte mame care au luptat din răzputeri să-și controleze copiii, rămâne să ne mirăm de faptul că mulți așa-numiții „experți“ în creșterea copiilor nu au sesizat realitatea că acești copii sunt mai greu de crescut decât alți copii. Dacă citești sfaturile oferite de această întreagă armată de specialiști, psihologi, consilieri, pediatri, psihiatri și autori de articole, toți convinși de necesitatea toleranței totale față de copii, îți dai seama că ei consideră creșterea copiilor o slujbă simplă și ușor de îndeplinit. De decenii, ei susțin ideea că părinții nu au altceva de făcut decât să le acorde libertate totală copiilor, să îi trateze ca pe adulți și doar să le explice din când în când că ar fi util să se poarte mai bine. Ce frumos ar fi dacă ar fi și adevărat. Din nefericire, această imagine idilică despre creșterea copiilor dovedește o crudă lipsă de simț al realității. Mama și tatăl acestor copii rămân cu convingerea că toți ceilalți părinți din lume își cresc fără probleme copiii, în timp ce ei sunt niște ratați. În cele mai multe cazuri acest lucru nu este corect și nici adevărat.

Sfaturile greșite despre creșterea copiilor au predominat în literatura de specialitate a ultimilor 75 de ani. De exemplu, cunoscutul și cititul autor de cărți pentru părinți, John Caldwell Holt a scris în anul 1974, o lucrare cu consecințe îngrozitoare, numită *Escape from*

*Childhood (Evadarea din copilărie)*¹. Lucrarea i-a îndreptat pe mulți părinți într-o direcție total greșită. Jim Stingley a făcut o recenzie a cărții în ziarul *Los Angeles Times*:

În ultima sa lucrare [Holt] se pronunță pe față avocatul renunțării la autoritatea părintească în aproape toate domeniile. El susține că toți copiii indiferent de vârstă au dreptul să experimenteze sexul, să bea și să folosească droguri, să conducă mașina, să voteze, să-și aleagă singuri tutorii, să decidă ce să învețe și să aibă responsabilități legale și financiare. Pe scurt, Holt propune ca părinții să renunțe la poziția lor protectoare exercitată asupra copiilor în țara noastră și în alte țări, poziție tradițională în ultimii 700 de ani și să-i arunce — sau, mai degrabă, să le permită să se arunce singuri — în lumea reală atunci când doresc.²

Nu vi se pare ideea lui o adevărată nebunie? Chiar și recenzorul de la *Los Angeles Times*, un jurnalist fără prejudecăți în acest domeniu, lasă să se înțeleagă că ideile lui Holt sunt absurde. Vă puteți închipui o fetiță de șase ani care merge la o firmă de investiții conducând singură mașina? Acolo, ea și prietenul ei preșcolar discută despre cele mai recente oportunități de investiții, despre cumpărarea unei case, toate acestea cu pahare de martini în mână? Vă puteți închipui cum mama și tatăl cu lacrimi în ochi își iau rămas bun de la băiatul lor de cinci ani care a decis să-și ia ursulețul de pluș și să plece să locuiască cu altcineva? A înnebunit societatea? Să renunțăm la poziția de protectori ai copiilor noștri? Surprinzător este faptul că acestui om împreună cu teoriile lui nebunești li s-a acordat credit de către mulți oameni în timpul anilor revoluționari 60 și 70. Mai mult, Holt a fost citat într-un articol din *Times*:

„Destul de ciudat este faptul că în privința conducerii sub influența alcoolului și a drogurilor, dar și a vieții sexuale, a permite tinerilor să facă la fel ca oamenii mai în vârstă nu a dus la comiterea mai multor infracțiuni așa cum era de așteptat...

Reacțiile pline de simpatie și de înțelegere [ale cititorilor] au arătat că rezultatele pozitive ale acestei abordări le depășesc cu mult pe cele negative“, a spus Holt.

Aproximativ în aceeași perioadă, o dată cu apariția cărții lui Holt, în *Family Circle* a fost publicat un articol despre toleranța totală față de copii. Titlul articolului: „Un nou și minunat mod de a-l face pe copilul tău să se poarte bine“ era primul indiciu despre conținutul lui.³ (Dacă recomandările din articol au fost atât de extraordinare și de utile, de ce nu au fost ele descoperite în cei cinci mii de ani de creștere a copiilor?) Subtitlul era și mai edificator: „Recompensele și pedepsele nu dau rezultate.“ Aceste două titluri polianice au trasat un drum plin de trandafiri pe care cititorii puteau să-l urmeze. Niciodată nu s-a recunoscut realitatea că un copil este capabil să fie la fel de rebel ca și copiii despre care au vorbit cele trei mame în capitolul anterior. Dimpotrivă, exemplele prezentate în articol erau incidente minore ale iresponsabilității copilărești, cum ar fi: un copil care nu s-a spălat pe mâini înainte de a mânca, nu s-a îmbrăcat corespunzător unei anumite ocazii și nu a dus gunoiul la tomberon. Comportamentul responsabil este un scop nobil pentru copiii noștri, dar trebuie să recunoaștem că sarcina cea mai dificilă este modelarea voinței copilului în momentele de rebeliune.

Un exemplu actual al abordării tolerante a creșterii copiilor este așa-numita „disciplinare pozitivă“ sau „creșterea pozitivă a copiilor“. Este o mișcare care pare a susține un mod pozitiv de abordare, dar nu este decât teoria toleranței totale față de copii prezentată în altă formă. De exemplu, sfatul de pe siteul Oklahoma State Department of Health despre „Positive Discipline“ este: „Scopul disciplinării nu este să îi controlăm pe copii și să-i facem să asculte, ci să îi învățăm deprinderile de a lua decizii bune, pentru a-și forma treptat autocontrolul și pentru a-și asuma răspunderea pentru comportamentul lor.“ În loc să-i spuie copilului: „Nu mai lovi câinele“ sau „Nu mai da cu picioarele în masă“, părinții sunt sfătuiți să spună: „Atinge cu blândețe câinele“ sau „Ține-ți picioarele pe podea.“ Siteul conține și alte sfaturi: „A-i permite copilului

COPILUL ÎNDĂRĂTNIC

să ia decizii îl deprinde cu folosirea adecvată a puterii pe care o are asupra vieții lui și îl încurajează să ia decizii bune.“ Părinții sunt sfătuiți să „redirecționeze“ comportamentul copilăresc. De exemplu, dacă un copil împrăștie cu jucării prin cameră, în loc să-i spui să se oprească, îi poți spune: „Nu te pot lăsa să împrăștii cu jucării în casă, dar te pot lăsa să arunci cu mingea afară.“ Sau, în cazul în care copilul dă cu piciorul în ușă, îi spui: „Nu e voie să lovești ușa, dar poți lovi cât vrei mingea sau paharul ăsta de plastic.“ Sugestia articolului era ca sfidarea încăpățânată a copilului să fie ignorată sau să i se permită copilului să se angajeze în „ceva plăcut“ până când se calmează.⁴

Ce sfaturi ridicole. Observați cât de mult trebuie să se străduiască un părinte să evite să-și asume conducerea în familia lui. De ce este greșit ca un părinte să-i explice unui copil ce dorește să facă și faptul că se așteaptă să-l asculte? De ce nu este acceptabil ca un părinte să insiste ca un copil angajat într-un comportament distructiv să se oprească imediat și să renunțe? De ce să nu-i spună copilului: „Și pe câine îl doare când îl lovești. Nu îl mai lovi“? Un copil care are părinți care refuză să-și asume curajos conducerea lui îl privează de o înțelegere corespunzătoare a autorității părinților. De asemenea, nu va accepta alte forme de autoritate pe care le va întâlni atunci când va părăsi siguranța coconului său protector. Mai devreme sau mai târziu, copilul va întâlni un polițist, un profesor, un sergent din armată sau un șef care nu a auzit niciodată de disciplinarea pozitivă și care se așteaptă ca ordinele lui să fie respectate așa cum sunt enunțate. Copilul obișnuit doar cu „sugestii“ despre comportamente alternative de-a lungul anilor, pe care le poate accepta sau respinge, nu este pregătit pentru lumea reală.

Iată un alt exemplu de sfaturi greșite în privința creșterii copiilor, bazat tot pe teoria disciplinării pozitive. Lini Kabada, de la lanțul mass-media Knight-Ridder, a dat următorul sfat:

[Karen] Gatewood obișnuia să-și bată copiii, numind această pedeapsă „time-out“. Acum ea vorbește despre sentimentele copiilor. Când fetele se poartă obraznic, ea sugerează cu blândețe

și calm activități alternative și le oferă sprijinul ei („Știi că ești trist“) în timpul exceselor de furie ale copiilor, o metodă blândă pe care o numește „time-in“.

Doamna Gatewood... permite ceea ce abordarea pozitivă a creșterii copiilor numește „consecințele normale și logice“ să își desfășoare cursul natural. De exemplu, când au făcut o ieșire cu familia, [fiica ei] Amanda a vrut să ia cu ea o jucărie. Doamna Gatewood a avertizat-o că o putea pierde, dar nu s-a opus deloc când a luat-o. A permis consecințelor normale și logice să-i învețe copilul. Desigur, Amanda a pierdut jucăria și a plâns.

Doamna Gatewood nu a ignorat sentimentele Amandei, așa cum recomandă pediatrii în fața unei explozii de supărare a copiilor. „I-am spus: «Este trist. S-a întâmplat ceva groaznic» pentru că pierderea era îngrozitoare pentru ea. Fata mi-a spus: «Nu mai iau nicio jucărie data viitoare.»“⁵

Ce naivitate și cât de inutil! Doamna Gatewood nu știe prea multe despre copii și este total confuză cu privire la conducerea și creșterea lor. Ce se întâmplă dacă micuța Amanda ar fi vrut să ia verigheta mamei ei în locul unei jucării ieftine? Ce se întâmplă dacă refuză să se culce până când cade epuizată în fiecare seară? Ce se întâmplă dacă varsă laptele pe jos și suc de portocale pe televizor? Dar dacă refuză să ia medicamentele? În cele din urmă autoritatea părintească va trebui să intervină. Copiii trebuie învățați care este comportamentul acceptabil și care nu este, iar răspunderea pentru stabilirea limitelor comportamentului acceptabil le aparține părinților, fiindu-le încredințată de Autorul familiei. Părinții nu pot pur și simplu să stea deoparte și să aștepte ca urmările logice și normale ale comportamentului copiilor să îndeplinească răspunderea ce le revine lor.

Desigur, consecințele logice au rolul lor în creșterea copiilor, dar o consecință logică a comportamentului greșit poate fi obligarea copilului să stea nemișcat pe un scaun și să se gândească de ce nu este bine să o scuipe în față pe mama, să fugă liber pe o stradă cu trafic intens, să bată cuie în parchet sau să o arunce la toaletă pe sora mai mică.

Cărțile care susțin „creșterea pozitivă a copiilor“ nu recunosc realitatea că aceste tipuri de comportament și mii de alte tipuri se petrec permanent în unele familii. Ele nu recunosc realitatea că unii părinți se culcă seara cu dureri de cap și cu pulsul ridicat întrebându-se de ce creșterea copiilor a devenit o experiență atât de epuizantă, care le întinde nervii la maxim. În loc de această recunoaștere, doamnele Gatewoods din lume oferă sfaturi puerile și explicații blânde și sentimentale, cum ar fi „time-in“, care îi lasă pe părinți confuzi, greșit informați și încărcăți cu sentimente de vinovăție. Colegul meu, John Rosemond, cu care sunt aproape totdeauna de acord în acest domeniu, a evaluat cel mai bine abordarea pozitivă a creșterii copiilor: „Este ca bălegarul de cal, a spus el, și acesta este termenul cel mai politicos pe care-l pot folosi. Este o lașitate din partea părinților.“

Să vedem acum care este răspunsul corespunzător la întrebarea fundamentală despre sfidarea încăpățânată a copiilor. De ce simt cei mai mulți copii nevoia să conteste autoritatea celor care îi conduc? De ce nu sunt mulțumiți cu dialoguri liniștite și cu explicații răbdătoare și cu mângâieri blânde pe creștetul capului? De ce nu respectă instrucțiunile rezonabile și se mulțumesc cu atât? Bune întrebări.

Sper că am dovedit până acum realitatea că voința puternică este înăscută în unii copii. Ea face parte din pachetul emoțional și intelectual cu care vin pe lume. Acest aspect al temperamentului înăscut nu este *învățat* de către copii. Pur și simplu așa *sunt* ei. Mamele știu intuitiv acest lucru. Aproape fiecare mamă cu doi sau mai mulți copii va afirma că a observat diferențe de personalitate, un „feeling“ diferit de prima oară când i-a ținut în brațe. Aceste mame îți vor spune că unii copii sunt tari și agresivi, iar ceilalți docili. Fiecare copil este unic.

Primii specialiști în domeniul dezvoltării copiilor au negat realitatea pe care o vedeau cu ochii lor. Erau convinși că ei sunt specialiști în domeniu și au susținut că toți copiii vin pe lume lipsiți de individualitate. Copiii, afirmă ei, sunt table nescrise pe care mediul și experiențele urmează să scrie. John Locke și Jean-Jacques Rousseau, printre alții, au promovat această idee și, astfel, au semănat semințele confuziei în înțelegerea științifică a copiilor timp de mai multe decenii.

Unii dintre cei mai cunoscuți psihologi din lume au aderat la această teorie în anumite etape ale dezvoltării lor și mulți dintre ei sunt încă influențați de ea. Cu toate acestea, o concepție mult mai corectă, bazată pe cercetări serioase, recunoaște realitatea că, deși experiența are un rol important în modelarea personalității umane, ipoteza „tabla goală“ este un mit. Copiii nu intră în viață în mod identic. Ei aduc cu ei o individualitate numai a lor proprie, diferită de toți ceilalți indivizi care au trăit pe pământ. Vreau să reafirm: caracteristicile lor înnăscute reprezintă ceea ce eu am numit „puterea voinței“, care este diferită la fiecare copil. Dacă lucrezi cu copii, vei observa pe viu acest aspect al temperamentului.

Un studiu clasic al temperamentelor înnăscute a fost efectuat cu mai mult de 25 de ani în urmă de către psihiatrii Stella Chess și Alexander Thomas și prezentat în excelenta lor carte *Know Your Child (Cunoaște-ți copilul)*.⁶ Autorii afirmă că, pe lângă faptul că bebelușii diferă semnificativ unii de alții din momentul nașterii, aceste diferențe au tendința de a rămâne de-a lungul copilăriei. Mai interesant este faptul că au observat trei categorii mari de modele temperamentale în care pot fi incluși cei mai mulți copii. Ei au numit prima categorie: „copilul dificil“, care este caracterizat de reacții negative față de oameni, schimbări bruște de dispoziție, somn neregulat și program neregulat de hrănire, perioade frecvente de plâns și crize atunci când sunt frustrați.⁷ Aceștia sunt copiii pe care eu i-am numit „copiii încăpățânați“ sau „copiii cu voință puternică“. Chess și Thomas au numit cea de-a doua categorie „copilul docil“, care are reacții pozitive față de oameni, se adaptează ușor la situații noi, doarme și mănâncă regulat și este dispus să accepte regulile.⁸ Autorii au tras concluzia: „Un astfel de copil este o bucurie pentru părinți, pediatri și profesori.“⁹ Amin. Termenul pus de mine acestor copii este „cooperant“.

Al treilea model al personalității, Chess și Thomas l-au numit „copilul care se trezește încet“ sau „copilul timid“.¹⁰ Copiii din această categorie reacționează negativ în fața situațiilor negative și se adaptează încet. Totuși, nu au aceleași reacții agresive ca și copiii dificili și, în general, respectă un program regulat de somn și de hrănire. Când sunt

supărați sau frustrați, reacția lor tipică este retragerea iar comportamentul lor este mai blând, lipsit de explozii de mânie și de revoltă.

Desigur, nu toți copiii se încadrează într-una dintre aceste categorii, și conform părerii doctorilor Chess și Thomas, aproximativ 65 % dintre copii fac parte din categoriile descoperite de ei.¹¹ Cercetătorii au mai subliniat și faptul că bebeluși sunt complecși încă de la naștere, fiind imediat capabili să se raporteze la părinții lor și să ia lecții din mediul înconjurător.¹² Table nescrise la naștere? Greu de crezut!

Știm acum că ereditatea joacă un rol mult mai mare în dezvoltarea temperamentului uman decât se credea înainte. Aceasta este concluzia mai multor studii temeinice efectuate cu mai mulți ani în urmă de instituții ca Universitatea din Minnesota. Cercetătorii de acolo au identificat mai mult de o sută de gemeni identici care au fost separați de la naștere. Au fost crescuți în diverse medii, religii și locuri. Nu s-au cunoscut între ei înainte de a deveni adulți. Deoarece fiecare set de gemeni aveau același ADN sau material genetic, cercetătorii au putut examina impactul moștenirii lor prin asemănările și deosebirile dintre ei în diverse aspecte. Aceste studii și altele au arătat clar că o mare parte a personalității, 70 % sau mai mult, este moștenită.¹³ Genele noastre influențează calități precum creativitatea, înțelepciunea, iubirea, vigoarea, longevitatea, inteligența și chiar bucuria de a trăi.

Să analizăm cazul fraților din Minnesota cunoscuți sub numele „gemenii Jim“ care au fost separați de la naștere până la împlinirea vârstei de 39 de ani. Asemănările dintre ei au fost uimitoare. Ambii s-au căsătorit cu câte o femeie pe care o chema Linda. Ambii și-au numit câinele Toy. Ambii sufereau de migrene. Ambii fumau și preferau același tip de bere. Ambii aveau un Chevrolet și erau ajutori de șerifi în localitățile lor. Personalitățile și atitudinile lor erau copiate aproape la indigo.¹⁴ Cu toate că gradul de asemănare este foarte mare în ceea ce îi privește, cazul lor demonstrează că asemănările surprinzătoare a celor mai mulți gemeni identici sunt legate de ereditate.

Se crede că structura genetică a unui om influențează chiar și stabilitatea căsniciei lui. Dacă unul dintre gemenii identici divorțează, riscul ca geamănul celălalt să divorțeze este de 45 %.¹⁵ Totuși, când unul

dintre gemenii fraternali, care au doar jumătate din materialul genetic comun, divorțează, riscul divorțului celuilalt este de numai 30 %.¹⁶

Ce înseamnă aceste descoperiri? Suntem marionete lipsite de voință și de capacitatea de alegere personală care interpretează un rol prestabilit? Desigur că nu. Spre deosebire de păsări și de mamifere, care acționează pe baza instinctelor, oamenii au capacitatea de a gândi și de a acționa independent. De exemplu, nu ne împlinim automat orice dorință sexuală, în ciuda imboldurilor genetice. Ceea ce este clar este faptul că factorii ereditari reprezintă un imbold într-o anumite direcție, o înclinație, dar care poate fi controlat prin procese raționale. De fapt, trebuie să învățăm foarte devreme să ne controlăm.

Ce știm concret despre copiii cu o voință deosebit de puternică? Această întrebare m-a frământat ani la rând. S-a scris puțin despre acest tip de copil și existau puține cercetări pentru a înțelege mai bine personalitatea lui. Lipsa de informații i-a determinat pe părinți să se descurce singuri. Așadar, am efectuat un sondaj la care au participat 35.000 de părinți, după cum am menționat anterior, pentru a afla care au fost experiențele lor. Nu a fost o investigație „științifică” pentru că nu am avut formulare standard cu întrebări, nici grup de control.¹⁷ Cu toate acestea, am aflat lucruri fascinante și sper că ele îți vor fi utile. Iată un rezumat al volumului uriaș de informații care provine de la oamenii care-i cunosc cel mai bine pe acești copii la fel de încăpățânați ca și un câțâr, și anume părinții care trăiesc zi de zi alături de ei.

- Am aflat că există aproape de trei ori mai mulți copii încăpățânați decât copii docili. Aproape fiecare familie care are mai mulți copii are cel puțin un copil care vrea să conducă familia. Băieții încăpățânați sunt mai numeroși decât fetele încăpățânate cu aproape 5 %, iar fetele docile depășesc numărul băieților docili cu aproape 6 %. Așadar, băieții au o ușoară tendință spre încăpățânare, iar fetele o ușoară tendință spre docilitate, dar această realitate poate fi, și deseori este, inversată.
- Ordinea nașterii nu are nimic de-a face cu voința puternică sau cu supunerea. Aceste aspecte ale temperamentului sunt moștenite și pot apărea și la primul născut și la mezinul familiei.

COPII ÎNCĂPĂȚĂNAȚI

- Cei mai mulți părinți își dau seama că au un copil încăpățânat încă de la începutul vieții lui. O treime din părinți își dau seama de acest fapt încă de la naștere, două treimi află până la prima aniversare, iar 92 % devin siguri până la a treia aniversare. Părinții care au copii încăpățânați află acest fapt foarte repede.
- Temperamentul copiilor tinde să-l reflecte pe cel al părinților. Deși există multe excepții, este mare probabilitatea ca doi părinți cu voințe puternice să dea naștere unui copil încăpățânat și ca părinții cu un temperament mai docil să dea naștere unor copii mai docili.
- Părinții cu copii încăpățânați se pot aștepta la lupte dificile în timpul adolescenței, chiar dacă și-au crescut bine copiii pentru că 74 % dintre copiii cu voință puternică devin foarte rebeli în timpul adolescenței. Cu cât autoritatea părinților este mai slabă când copiii sunt mici, cu atât mai intens este conflictul în anii care urmează.
- Un fapt aproape incredibil: doar 3 % dintre copiii docili devin foarte rebeli în timpul adolescenței și doar 14 % se revoltă în mod moderat. Acești copii își încep viața cu un zâmbet pe față pe care îl păstrează tot timpul vieții de adulți tineri.
- Cea mai bună veste pentru părinții copiilor încăpățânați este descreșterea rapidă în intensitate a rebeliunii copiilor lor când ajung tineri adulți. Revolta încetează aproape imediat după împlinirea vârstei de 20 de ani și nu se mai manifestă decât rar. Unii tineri adulți își mai păstrează fosta furie până spre 30 de ani, dar focul celor mai mulți este stins deja la această vârstă. Se alătură în mod pașnic comunității umane.
- Probabilitatea ca un copil docil să fie un elev mai sânguincios este mai mare decât în cazul copiilor încăpățânați. În ultimii doi ani de liceu copiii încăpățânați ale căror note sunt de 5 și de 6 sunt de aproape trei ori mai numeroși decât cei docili. Aproape 80 % dintre copiii docili au note de 8, 9 și 10.

- Copilul docil este mult mai bine adaptat din punct de vedere social decât cel încăpățânat. Copiii cu o înclinație mai mare spre contestarea autorității părinților se poartă mai sfidător și cu colegii lor.
- În general, copilul docil are o imagine despre sine mai bună decât cel încăpățânat. Este greu de estimat importanța acestei descoperiri. Numai 19 % dintre adolescenții docili fie nu au o părere bună despre ei înșiși (17 %), fie se urăsc (2 %). În cazul adolescenților foarte încăpățânați, 35 % nu au o părere pozitivă despre ei, iar 8 % simt o ură intensă față de ei înșiși. Copilul încăpățânat simte un impuls interior să se agite, să lupte, să testeze, să pună la îndoială, să se împotrivească și să provoace.

Evident, datele prezentate în acest capitol au o mare semnificație pentru înțelegerea copiilor. Datele precum și conceptele legate de ele sunt prezentate cu detalii în cartea mea *Parenting Isn't for Cowards (Creșterea copiilor nu este pentru lași)*.¹⁸

ÎNTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI

Întrebare: Spuneți-mi de ce unii copii cărora li se oferă multe avantaje și multe posibilități ajung rău, în timp ce unii copii crescuți în familii cu foarte multe probleme devin adevărați stâlpi în comunitatea lor. Cunosc un tânăr care a crescut într-un mediu murdar, dar este o persoană deosebită astăzi. Cum de au reușit părinții lui să aibă un copil atât de responsabil, dacă lor nici nu le-a păsat de educația lui?

Răspuns: Întrebarea dumneavoastră ilustrează adevărul pe care-l prezint eu. Nici ereditatea, nici mediul nu contribuie în mod exclusiv la comportamentul uman. Există și altceva, în interiorul nostru, care acționează ca să fim ceea ce suntem. Unele tipuri de comportament au cauze clare, altele nu.

COPILUL ÎNDĂRĂTNIC

De exemplu, acum câțiva ani, am luat cina cu doi părinți care au „adoptat“ neoficial un băiat de 13 ani. Băiatul l-a urmărit pe fiul acestor părinți până acasă și a întrebat dacă își poate petrece noaptea la ei acasă. Până la urmă, a rămas la ei aproape o săptămână, timp în care mama lui nici măcar nu l-a căutat. Mai târziu, au aflat că mama lui lucra 16 ore pe zi și nu o interesa deloc de fiul ei. Cu câțiva ani în urmă, soțul ei care era alcoolic a divorțat de ea, dispărând fără urmă. Băiatul a fost victima abuzurilor, nu a fost iubit, ci a fost ignorat aproape toată viața lui.

Dat fiind mediul în care a crescut, ce fel de om credeți că este astăzi? Un drogat? Un delicvent care vorbește murdar? Un insolent și un leneș? Nu. Este politicoș cu adulții, harnic, are note bune și îi place să facă o mulțime de treburi pe lângă casă. Este ca un câine pierdut și disperat să-și găsească un cămin. A implorat această familie să-l înfieze oficial pentru ca să aibă un tată real și o mamă iubitoare. Mamei lui nu i-a păsat deloc dacă cineva ar fi vrut sau nu să-l adopte.

Cum a ajuns acest adolescent atât de disciplinat și de adaptat în ciuda lipsei lui de educație? Nu știu. Are resurse interioare pentru a fi ceea ce este. El îmi aduce aminte de minunatul meu prieten David Hernandez. David și părinții lui au venit ilegal în Statele Unite din Mexic cu peste 50 de ani în urmă. Au supraviețuit muncind la recoltarea cartofilor în toată California. În acea perioadă, David locuia sub cerul liber sau se adăpostea sub copaci. Tatăl său a confecționat o sobă dintr-un butoi de ulei. Focul deschis era centrul „locuinței“ lor.

David nu a știut ce înseamnă să ai un acoperiș deasupra capului până când familia lui nu s-a instalat într-o fostă fermă de găini. Mama lui a acoperit pereții de carton cu hârtie și David era convins că locuiau în condiții de lux. Apoi primăria orașului San Jose a sistematizat zona și „casa“ lui David a fost dărâmată. Nu a înțeles de ce autoritățile au putut demola o casă atât de bună.

Dat fiind acest început, de ce David a ajuns ceea ce a ajuns? A absolvit printre primii liceul și a obținut o bursă la colegiu. Notele lui foarte bune l-au ajutat să fie acceptat peste patru ani la Facultatea de Medicină a Universității Loma Linda. Și aici s-a aflat printre cei mai

buni 10 % studenți și a făcut rezidențiatul în obstetrică și ginecologie. În cele din urmă a ajuns profesor de obstetrică și ginecologie atât la Universitatea Loma Linda, cât și la Universitatea Southern California. La apogeul carierei sale, viața a început să i se destrame.

Nu voi uita niciodată telefonul pe care l-am primit de la doctorul Hernandez după ce a fost externat din spital după mai multe analize de laborator. Diagnosticul? Colagenoză sclerozantă, o boală a ficatului care pe atunci era mortală în toate cazurile. După numai șase ani, pe când avea doar 43 de ani, lumea avea să piardă un soț foarte bun, un tată, iar eu un prieten. L-am iubit ca pe un frate și îmi lipsește și astăzi.

Pun iarăși întrebarea cum de un spirit atât de disciplinat și de priceput a răzbit prin aceste circumstanțe defavorabile? Cine a crezut că băiatul care și-a petrecut copilăria în praf va deveni unul dintre cei mai iubiți și respectați chirurghi ai vremii? Ce motivație a avut? Din ce izvor au fășnit ambiția și cunoașterea sa? Nu a avut cărți, nu a făcut călătorii de studii, nu a cunoscut profesori. Cu toate acestea, a avut o carieră de vârf. De ce David Hernandez a avut atâtea reușite față de copiii care au beneficiat de toate avantajele și de ocazii favorabile?

De ce atât de mulți copii cu părinți proeminenți și care au crescut în condiții ideale au ajuns să respingă tot ce au fost învățați și să trăiască pe străzile marilor orașe? Nu există răspunsuri adecvate, dar probabil că totul se rezumă la următorul aspect: Dumnezeu decide să se folosească de unii oameni în moduri unice. Dincolo de această relație înconjurată de mister, nu putem decât să tragem concluzia că unii copii sunt născuți să reușească, iar alții sunt decși să devină niște ratați. Cineva mi-a spus că apa clocotită înmoaie morcovii, dar întărește ouăle. Oamenii reacționează la fel: unii pozitiv în anumite circumstanțe, alții negativ. Nu știm de ce.

Eu înțeleg clar două lucruri. În primul rând, părinții se grăbesc să-și asume meritele pentru reușitele copiilor sau să se învinovătească pentru eșecurile lor. Părinții ai căror copii au devenit renumiți își umflă pieptul de mândrie și afirmă: „Uitați-vă ce am realizat.“ Părinții care au copii iresponsabili și răi se întreabă: *Unde am greșit?* Nici unii,

nici alții nu au în întregime dreptate. Nimeni nu neagă realitatea că părinții au un rol important în dezvoltarea și educarea copiilor lor, dar ei reprezintă numai o parte din structura care determină ceea ce devin ei ca adulți.

În al doilea rând, cercetătorii behavioriști sunt prea simpliști în explicațiile lor referitoare la comportamentul uman. Suntem mai mult decât suma experiențelor noastre. Suntem mult mai mult decât calitatea hranei pe care o ingerăm. Suntem mai mult decât moștenirea noastră genetică și decât structura noastră biochimică. Desigur, suntem mai mult decât ne poate propulsa influența părinților. Dumnezeu ne-a creat ca indivizi unici, capabili de a gândi singuri, iar independența noastră nu depinde de alte surse. Acesta este motivul pentru care sarcina creșterii copiilor este atât de dificilă, dar oferă recompense atât de mari. Când crezi că ai început să-ți înțelegi copilul, fii pregătit pentru șocul care urmează! Vine cu siguranță.

Întrebare: Confirmă Scriptura afirmația că bebelușii au temperamente sau personalități înainte de a se naște?

Răspuns: Da, există mai multe referințe biblice din care învățăm că Dumnezeu îi cunoaște pe copiii nenăscuți și se raportează la ei. El i-a spus profetului Ieremia: „Mai înainte ca să te fi întocmit în pântecele mamei tale, te cunoșteam, și mai înainte ca să fi ieșit tu din pântecele ei, Eu te pusesem deoparte, și te făcusem proroc al neamurilor“ (Ieremia, 1:5). Apostolul Pavel a spus că suntem aleși înainte de a ne naște (vezi Efeseni, 1:4). Există o relatare remarcabilă despre dezvoltarea prenatală a gemenilor Iacov și Esau. Așa cum a fost prezis înainte de nașterea lor, unul a devenit rebel și agresiv, iar celălalt a fost băiatul mamei. Ei au luptat înainte de a se naște și conflictul dintre ei a durat aproape toată viața lor (vezi Geneza, 25:22-27). Mai târziu apare una dintre afirmațiile cele mai greu de interpretat din Biblie. Domnul Însuși a spus: „Pe Iacov l-am iubit, iar pe Esau l-am urât“ (Romani, 9:13). Dumnezeu a văzut natura rebelă a lui Esau înainte de a se naște el și a știut că nu va primi Spiritul divin.

Aceste exemple ne dezvăluie despre copiii nenăscuți că sunt indivizi unici pe care Dumnezeu deja îi cunoaște. De asemenea, ele confirmă, cel puțin pentru mine, cât de malefic este avortul, care distruge aceste mici personalități embrionice.

Întrebare: Cum puteți afirma că acești copii nou-născuți atât de valoroși au venit pe lume inerent răi? Eu sunt de acord cu experții care spun că bebelușii se nasc buni și învață să facă răul mai târziu.

Răspunsul: Vă rog să înțelegeți faptul că problema nu este puritatea sau inocența nou-născuților. Nimeni nu pune la îndoială valoarea lor de creaturi ale lui Dumnezeu. Dezacordurile survin în privința tendințelor și înclinațiilor moștenite. Oamenii care cred în bunătatea înnăscută vor să ne facă să credem că ființele umane sunt prin natura lor altruiste, cinstite, respectuoase, bune cu ceilalți, disciplinate, supuse autorității, etc. Apoi, așa cum spuneți dumneavoastră, copiii învață să facă răul când vin în contact cu o societate coruptă și rățăcită. Cauza comportamentului rău o reprezintă *experiențele* rele. Așadar, pentru a crește copii sănătoși și echilibrați, sarcina părinților este de a le oferi un mediu plin de iubire și de a se retrage pentru a lăsa natura bună să se dezvolte singură.

Aceasta este perspectiva umanistă despre natura copiilor. Milioane de oameni o consideră adevărată. De asemenea, cei mai mulți dintre psihologi au preluat și ei această învățătură pe care o predau altora în acest secol XX. Concepția aceasta are, însă, o singură slăbiciune: este sută la sută incorectă.

Întrebare: De ce sunteți atât de sigur cu privire la natura copiilor? Ce dovezi aveți în sprijinul convingerii că tendința lor este de a face răul?

Răspuns: Vom apela la „manualul producătorului“ ca să vedem ce scrie acolo despre natura umană. Numai Creatorul copiilor ne poate spune cum i-a creat și toate aceste dezvăluiri le găsim în Scriptură. Ea ne învață că omul s-a născut în păcat, moștenind natura neascultătoare

a lui Adam. Regele David a spus: „Iată că sunt născut în nelegiuire, și în păcat m-a *zămislit* mama mea“ (Psalmul 51:5, sublinierea îmi aparține), sensul afirmației sale fiind acela că tendința de a face răul este transmisă pe cale genetică. Pavel a afirmat că această natură păcătoasă afectează toți oamenii care s-au născut pe pământ: „Căci *toți* au păcătuit și sunt lipsiți de slava lui Dumnezeu“ (Romani, 3:23, sublinierea îmi aparține). Așadar, indiferent dacă mediul în care cresc este bun sau rău, copiii au o tendință naturală spre rebeliune, egoism, lipsă de sinceritate, agresivitate, exploatare și lăcomie. Nu este nevoie să fie învățați să se comporte astfel, ci trăsăturile acestea reprezintă expresia naturală a umanității lor.

Cu toate că perspectiva aceasta este privită cu dispreț de către lumea seculară de astăzi, dovezile ei sunt copleșitoare. Cum altfel putem explica caracterul agresiv și pervertit al tuturor civilizațiilor de pe pământ? Războaiele sângeroase au stat în centrul istoriei de-a lungul celor cinci mii de ani ai omenirii. Secol după secol, oameni de orice rasă și de orice credință de pe pământ au încercat să violeze, să prade, să arunce în aer, să ardă și să ucidă. Pacea a fost doar o mică pauză îndeajuns ca oamenii să-și reîncarce armele. Platon a spus cu mai mult de 2.350 de ani în urmă: „Numai oamenii morți pot vedea sfârșitul războiului.“¹⁹ Îi dau perfectă dreptate iar situația nu se va schimba decât atunci când va veni Prințul Păcii.

Încă de la începutul istoriei, nu doar popoarele s-au războit unele cu altele, ci și printre indivizi putem vedea o descurajantă frecvență a crimelor, a abuzurilor de droguri, a molestării copiilor, a prostituției, a adulterului, a homosexualității și a înșelăciunii. Cum putem explica acest flagel care pătrunde peste tot în societate dacă oamenii au o tendință naturală spre bine? Cum de au alunecat în aceste tipuri antisociale și imorale de comportament în ciuda tendințelor bune înnăscute? Dacă ar fi așa, cu certitudine că măcar *o singură* civilizație din toată lumea ar fi fost capabilă să păstreze tendințele spre bine cu care se nasc copiii. Unde este această civilizație? Există un astfel de loc? Nu, cu toate că este necesar să recunoaștem realitatea că unele societăți sunt mai morale decât altele. Totuși, niciuna nu reflectă armonia care este

așteptată de teoreticienii bunătății înăscute. De ce? Pentru că premiza lor fundamentală este eronată.

Întrebare: În acest caz, care este semnificația concepției biblice pentru părinți? Să îi considere pe nou-născuții lor vinovați înainte de a fi făcut ceva rău?

Răspuns: Desigur că nu. Copiii nu sunt răspunzători pentru păcatele lor înainte de a ajunge la vârsta responsabilității și numai Dumnezeu știe care este această vârstă. Pe de altă parte, părinții să nu fie surprinși de comportamentele rebele și de neascultarea copiilor lor. *Vor apărea*, probabil până la 18 luni sau mai devreme. Persoana care a asistat la o criză a unui copil mic căruia i s-a refuzat ceea ce își dorea este obligată să explice de ce expresia „bunătate înăscută“ a devenit atât de populară. L-au învățat părinții să fie cuprins de furie, să facă o criză, să strige și să se trântescă la pământ sau să plângă? Sper că nu. Oricum, crizele acestor copii sunt o realitate care nu trebuie demonstrată. Rebeliunea este un comportament natural pentru toată generația de copii, deși la unii se manifestă mai intens decât la alții.

Din acest motiv, părinții pot și au obligația să-și educe, să-și formeze, să-și corecteze, să-și călăuzească, să-și pedepsească, să-și recompenseze, să-și instruiască, să-și avertizeze, să-și învețe și să-și iubească fiii și fiicele în timpul anilor de formare. Scopul lor este să le formeze natura interioară și să îi împiedice să terorizeze întreaga familie. În cele din urmă, numai Isus Cristos îl poate face pe un om pur și acceptabil înaintea Stăpânului său. Aceasta este învățătura Bibliei cu privire la oameni și eu o cred cu toată convingerea.

Întrebare: Dacă încălcarea tuturor regulilor este ceva natural pentru un copil mic trebuie el pedepsit pentru sfidarea sa?

Răspuns: Ați atins un punct important. Multe dintre bătăile și palmele aplicate copiilor mici pot fi și trebuie evitate. Copiii mici, de cele mai multe ori, fac ceva rău din cauza instinctului lor natural de a atinge, de a mușca, de a gusta, de a mirosi și de a sparge tot ce apucă. Acest comportament nu este unul agresiv, ci are ca scop explorarea mediului

înconjurător. El reprezintă mijlocul însușirii unor lecții valoroase și nu trebuie descurajat. Am fost martor la unele scene în care părinții le aplicau palme copiilor mici numai pentru faptul că aceștia doreau să exploreze lumea din jurul lor. Această reprimare a curiozității normale nu este corectă față de micuț. Este o nebunie să așezi în calea lui un obiect fragil de valoare care ar putea să-l tenteze și apoi să-l pedepsești pentru că a cedat ispitei. Dacă micile degețele cu pernuțe insistă să apuce obiectul respectiv aflat pe un raft, este mai înțelept să-i distragi atenția cu altceva decât să-l pedepsești pentru perseverența lui. Copiii mici nu rezistă tentației de a apuca un obiect nou. Este uimitor cât de repede devin interesați de jucării mai solide, de aceea este bine ca părinții să aibă întotdeauna la îndemână o alternativă atrăgătoare.

În acest caz, când trebuie supuși copiii mici unei disciplinări ușoare? În cazul când sfidează pe față ordinele rostite ale părinților. Dacă fuge în partea opusă atunci când este chemat, dacă își aruncă intenționat paharul cu lapte, dacă fuge în stradă deși a fost avertizat să se oprească, dacă țipă și face crize la culcare, dacă își lovește prietenii, iată care sunt comportamentele ce trebuie descurajate. Totuși, chiar și în astfel de situații, nu este necesară o bătaie severă pentru eliminarea comportamentului nedorit. O atingere fermă a mâinii părintești sau obligația de a sta pe un scaun câteva minute transmit convingător același mesaj. Bătaia trebuie rezervată pentru momentele de antagonism maxim ale copilului care apar, de obicei, după a treia aniversare.

Primii ani de viață sunt vitali pentru atitudinea viitoare a copilului față de autoritate. El trebuie învățat să asculte cu răbdare fără să se aștepte de la el să se poarte ca un copil mai matur.

Fără să atenuez cu nimic valoarea convingerilor pe care mi le-am exprimat până acum, trebuie, totuși, să scot în evidență faptul că eu sunt un adept convins al folosirii judicioase a harului (și a simțului umorului) în relațiile dintre părinți și copii. Într-o lume în care copiii sunt de multe ori forțați să crească prea repede și prea de timpuriu, spiritul lor se poate usca la fel ca fructele expuse zile la rând soarelui torid dacă este criticat prea aspru și prea des. Este o fericire pentru

De ce sunt așa cum sunt?

mine să văd cum părinții își limitează tendința spre asprime printr-o măsură de favoare nemeritată. Întotdeauna este loc pentru mai multă dragoste și iertare în căminele noastre. Tot la fel, nimic nu înviorează mai mult spiritul delicat și întristat al unui copil decât atmosfera veselă a unui cămin în care răsună frecvent râsete și în care buna dispoziție este la ea acasă. Ați reușit să creați o astfel de atmosferă?